

Oponentský posudek diplomové práce

Jan Krajíček, Formování regionu a proměna jeho rolí v průběhu 20. století: Českomoravská vrchovina (Ústav světových dějin, Fakulta filosofická, Univerzita Karlova, 2014, 153 s.)

Jan Krajíček se ve své diplomové na příkladu Českomoravské vrchoviny studuje procesy formace regionu jakožto komplexní sociální, kulturní a politické kategorie. Terminologická pestrost imanentní interdisciplinární diskusi o povaze regionu se v Krajíčkově textu stává nikoliv překážkou, nýbrž vítanou záminkou a prostředkem k rozvíjení diskuse o relevanci konceptu regionu pro historické bádání. Autor se totiž zcela v intencích svých deklarovaných cílů zabývá formací regionu jako produktu společenských teritorializačních procesů, a na příkladu Vysočiny s pomocí širokého spektra historických pramenů jasně dokazuje, že koncept regionu v historiografii nepochybně má své místo a přináší zajímavé teoreticko-metodologické podněty i empirické poznatky.

Práce je logicky strukturována do pěti kapitol – v té úvodní se autor kriticky vyrovnává se současnou teoretickou diskusí, kdy se soustředí jak na světovou literaturu k tématu, tak i na její recepci v českém kontextu. Region pro Krajíčka, jak bylo výše naznačeno, nepředstavuje neměnný celek, nýbrž dynamickou kategorii, která se vyvíjí a formuje v kontextu širších historických procesů. Nejedná se však o ryze konstruktivistický pohled – Krajíček akcentuje roli „materiality“ – ať již ve smyslu infrastrukturních sítí, které se stávají důležitými nástroji regionalizace a přispívají k formaci regionálních center a regionů jako jejich periferií, tak i v případě fyzickogeografických determinant, které se spolupodílí na regionalizačních procesech.

Hlavní autoritou, o kterou se práce opírá, je Anssi Paasi a jeho koncept institucionalizace regionu, kterou vnímá jako proces jeho obdobný formaci moderního státního teritoria. Na základě jeho čtyřstupňového modelu Krajíček v jednotlivých kapitolách popisuje postupnou proměnu horské periferie na rozhraní Čech a Moravy v politicko-administrativní jednotku s vlastní regionální identitou. V některých částech se sice práce stává zbytečně popisnou (administrativní vývoj) nicméně i tyto části jsou její legitimní součástí a jako celek podává ucelený obraz vývoje. Navíc je třeba ocenit vhodný výběr případové studie, který umožňuje plně Paasiho koncept využít.

K práci nemám zásadnějších výhrad, přesto bych uvítal, pokud by předkladatel mohl reagovat na následující poznámky, zejména s ohledem na jejich možné praktické zpracování a využití v případě přetrvávajícího zájmu o studovanou problematiku

- 1) v teoretické diskusi věnované konceptu regionu jsem nezaznamenal diskusi jednoho z dalších možných proudů, a sice definice historického regionu jako prostorově pohyblivé analytické kategorie definované specifickým souborem konkrétních historických procesů. Známa Okeyho definice Střední Evropy takto hovoří „framework of interaction“ (na mysli má zejména etnicky fragmentované prostředí čelící tlakům rozvinutějších a konsolidovanějších celků). Lze podobně vymezit charakteristické rysy Vysočiny, jako svého druhu hraničního regionu mezi různými modernizačními centry (např. dialektická blízkost k Brnu/Praze, infrastrukturální

navázanost k jednotlivým centřům). Co by pak bylo možné označit za nezpochybnitelné jádro regionu, tedy tu pravou „zemi nikoho“ v různých obdobích 20. století?

- 2) S tím souvisí otázka role infrastruktur při formaci regionu – na jedné straně lze sledovat, že vznikají regionální iniciativy vystupující jménem regionu a snažící se chránit jeho „zájmy“, a tak v zásadě region spoluprodukují. Na straně druhé, a to se mi zdá v práci marginalizováno, lze vnímat i formování regionu na základě správy a rozvoje infrastruktur – v českém kontextu 20. století na příklad elektrizačních družstev či lokálních železnic, případně provozovatelů hromadné dopravy etc. Je tento aspekt v procesu formace Vysočiny přítomný?
- 3) Práci by podle mého názoru výrazně prospělo zařazení ikonografických a kartografických pramenů. Na mysli mám například nejrůznější průvodce, fotografie etc., které značně přispívají k vymezení hranic regionu i jeho identity. Jak se proměňovalo zobrazování Vysočiny?
- 4) Poslední poznámka – v době zájmu o farmářské produkty se nelze nezapomínat na definici regionu z hlediska spotřebitele, stojícího mimo region samotný – v případě Vysočiny se přímo nabízí zpracování kapitoly o stejnojmenném salámu. Ve dvacátém století spotřební produkty často přebíraly roli národních, ale i regionálních symbolů, a následně zpětně prostřednictvím jakési reverzní recepce ovlivňovaly i sebe prezentaci a identitu regionu, odkud pocházeli – lze analyzovat obaly, marketingové texty etc.
- 5) Z ekonomického hlediska lze region vymezit mimo jiné na základě silné pozice regionálního centra (kampeličky, banky, tzv. tržní okruh) – tyto funkční vztahy mnohdy studují historičtí geografové.

Práce je psána kultivovaným jazykem a splňuje veškerá požadovaná standardy. Z formálního hlediska lze vytknout snad pouze občasné (velmi řídké) drobné chyby v citacích (např. následné citace práce Lenderové a Jiráňka občas uvádějí iniciály, občas nikoliv – srov. poznámky 10 a 17). Jedná se tedy i po této stránce o práci velmi kvalitní a splňující nejvyšší nároky. Proto práci jednoznačně doporučuji k obhajobě.

Jíra Janáč Praha 20/6/2014